

בבית המשפט העליון

רע"א 8629/08

רע"א 10195/08

בפני:

כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין
 כבוד השופטת ע' ארבל
 כבוד השופט נ' הנדל

המבקש [ברע"א 8629/08](#): דני עטר

המבקשים [ברע"א 10195/08](#):
 1. אילנה חייט
 2. עמנואל חייט

נגד

המשיבה 1 [ברע"א 8629/08](#):
 1. יעל אשל
[רע"א 10195/08](#)

המשיבים 2-4 [ברע"א](#):
 2. ידיעות תקשורת בע"מ
 3. ורד (תומר) בן פרין
 4. מורן לבנין
[10195/08](#)

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
 בנצרת מיום 21.8.2008 בע"א [1233/07](#) [פורסם בנבו] שניתן
 על ידי כבוד השופטים ה' חיטיב, ז' הווארי, ב' ארבל
 בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
 בנצרת מיום 12.10.2008 בע"א [57/08](#) [פורסם בנבו] שניתן
 על ידי כבוד השופטים י' כהן, נ' מוניץ, א' אברהם

בשם המבקש [ברע"א](#):
 עו"ד אלי הלם
[8629/08](#)

בשם המבקשים [ברע"א](#):
 עו"ד שמואל אריאלי
[10195/08](#)

בשם המשיבה 1 [ברע"א](#):
 עו"ד אורן נתיב
[8629/08](#) [רע"א 10195/08](#)

בשם המשיבים 2-4 [ברע"א](#):
 עו"ד טלי בן סימון
[10195/08](#)

חקיקה שאוזכרה:

[חוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965: סע' 13, 13\(9\)](#)

[תקנות סדר הדין האזרחי, תשמ"ד-1984: סע' 411, 462](#)

[חוק סדר הדין הפלילי \[נוסח משולב\], תשמ"ב-1982: סע' 213](#)

[חוק בתי המשפט \[נוסח משולב\], תשמ"ד-1984: סע' 41, 41\(ב\), 52, 96\(ב\)](#)

[פקודת הנזיקים האזרחיים, 1944: סע' 19\(1\)\(ט\)](#)

ספרות:

[א' גורן, סוגיות בסדר דין אזרחי](#)

כתבי עת:

[מיכאל קרייני, "תקנה 411 לתקנות סדר", משפטים, כרך כט \(תשנ"ח-תשנ"ט\) 139](#)

מיני-רציו:

* נפסק בדעת רוב כי, מקום בו הוגש ערעור בזכות, וערכאת הערעור החליטה על החזרת התיק לערכאה הדיונית לשם הכרעה בעניינים מסוימים, הרי שפסק-דינה השני של הערכאה הדיונית לא יקים זכות ערעור נוספת על הסוגיות שהוכרעו בפסק-דינה הראשון של הערכאה הדיונית. על סוגיות אלה קיימת זכות ערעור אחת, שמוצתה בערעור הראשון שהוגש, וניתן להשיג עליהן רק בדרך של הגשת בקשת רשות ערעור לביהמ"ש העליון.

* בתי-משפט – ערעור – רשות ערעור

* בתי-משפט – רשות ערעור – מתי תינתן

* נזיקין – עוולות – לשון הרע

שתי בקשות למתן רשות ערעור בשני הליכים שונים. המשותף להליכים אלו הוא תביעה בגין [חוק איסור לשון הרע](#), על רקע תפקידה של המשיבה, כמבקרת פנים של המועצה האיזורית גלבו. מכנה משותף נוסף לשני ההליכים הוא הדיון הרחב בדבר יישומו והיקפו של סעיף 13(9) ל[חוק איסור לשון הרע](#) על נסיבות המקרה. תת סעיף זה קובע כי פרסום שנעשה "על פי הוראה של רשות המוסמכת לכך כדין" או כאשר המפרסם "רשאי לעשות על פי היתר של רשות כאמור" אינו יכול לשמש עילה למשפט פלילי או אזרחי על פי [חוק איסור לשון הרע](#). בקשה אחת ([רע"א 8629/08](#)) מופנית נגד פסק דינו של בימ"ש המחוזי בנצרת, לפיו נתקבל ערעורה של המשיבה על פסק דינו של בימ"ש שלום, אשר דחה תביעה שהגישה המשיבה עפ"י [חוק איסור לשון הרע](#), נגד המבקש – ראש המועצה האיזורית גלבו. בפסה"ד, קבע ביהמ"ש המחוזי כי יש לפרש את סעיף 13(9) לחוק בדווקנות, ואין להחילו על נסיבות המקרה ונקבע כי הדיון יחזור לבימ"ש השלום לקביעת שיעור הפיצוי לו זכאית המשיבה. הבקשה השנייה ([רע"א 10195/08](#)) עניינה פסק דינו של ביהמ"ש המחוזי בנצרת, לפיו נדחה ערעור שהוגש על פסק דינו של בימ"ש השלום בנצרת, במסגרתו נדחתה על הסף תביעת המבקשת, אילנה חייט – עובדת המועצה, ובן זוגה (להלן: 'המבקשת'), נגד המשיבה בעילה לפי [חוק איסור לשון הרע](#). ביהמ"ש המחוזי פסק, כי יש להחיל את סעיף 13(9) בנסיבות המקרה.

ביהמ"ש העליון (השופט נ' הנדל, המשנה-לנשיאה א' ריבלין והשופטת ע' ארבל) דחה את שתי הבקשות מהטעמים (השונים) הבאים:

רע"א 8629/08 (להלן: ההליך הראשון): מוסכם בין הצדדים כי בימ"ש השלום סיים את מלאכתו ונתן פסק דין סופי אשר כלל את רכיב הנזק. לכך יש נפקות משפטית ברובד הדיוני. לגישת השופט הנדל (בדעת מיעוט לעניין הטעם שבדחיה), משניתן פסק דין סופי בענייננו, דין הבקשה למתן רשות ערעור להידחות שכן המסלול הנכון היה בהגשת ערעור לביהמ"ש המחוזי. לשיטתו, במקרה שבו החזיר בימ"ש שלערעור את התיק לערכאה הדיונית על-מנת שזו תכריע בנושא מסויים, פסק-דינה הסופי של הערכאה הדיונית "בולע" את כל ההחלטות שניתנו קודם לכן על ציר הזמן – כולל את פסק-דינה של ערכאת הערעור – כך שניתן להגיש ערעור בזכות על כלל הכרעותיה של הערכאה הדיונית, לרבות "התיקון" של ביהמ"ש שלערעור. ערעור זה יוגש לאותה ערכאת ערעור שבה התקבל פסק הדין בערעור הראשון.

אמנם, הדיון בערעור שיוגש בנושא "התיקון" ובענייננו בשאלת החבות, ידחה על הסף כיוון שהעניין כבר הוכרע. מכאן השאלה, מה טעם בהגשת ערעור בזכות (בפעם השנייה) על שאלת החבות לביהמ"ש המחוזי. הרי התוצאה של דחיית הערעור בשל מעשה בית דין או "מעין מעשה בית דין", ידועה מראש. לכך יש להשיב כי מדובר בהליך ערעור פורמאלי ולא מהותי, שבכוחו לאפשר למבקש להגיש, מבחינה פורמאלית-טכנית, בקשת רשות ערעור לבימ"ש זה, לאחר שהערעור בזכות בביהמ"ש המחוזי יידחה. במובן זה, אין ערעור כפול באותה ערכאה, באותה השאלה גופה.

לגישת השופט הנדל, מעבר לקביעה שדינה של בקשת רשות הערעור להידחות, על רקע מתן פסק דינו של בימ"ש השלום. תוצאה זו עדיפה על פני דיון בבקשה לגופה בשלב זה גם מנקודת המבט של מדיניות משפטית ראויה, משלושה נימוקים: א. שמירה על סדרי הדין; ב. "כלל הבליעה", לפיו ערעור הביניים "נעלם כמו מעצמו". מוטב לשמור על אחידות, בהיעדר נימוק משכנע ומבוסס לחרוג מהכלל. נימוק כזה לא הוצג; ג. עצימת עיניים וראייה מוגבלת. הגשת ערעור בזכות על ידי המבקש לביהמ"ש המחוזי, שומרת באופן מלא על זכויות המשיבה – אף היא צד להליך.

זאת ועוד, קיים יתרון מובנה לערכאת הערעור שדנה בהחלטה שניתנה על ידי ערכאה קמא, כאשר מונח לפניו פסק דין. העמדה לפיה ביהמ"ש העליון ידון עתה בהכרעת המחוזי בשאלת החבות, כאילו אין תוצאה אופרטיבית של חיוב כספי מסוים, חוטאת לאמת הדיונית, אינה יעילה, ומגבילה שלא לצורך את ספקטרום הבחינה של בימ"ש זה – הן לצורך פסיקת הדין והן לצרכי פשרה.

באשר להליך השני (**רע"א 10195/08**), לדעת כל ההרכב (מפי השופט הנדל) לא נמצא כי הבקשה הקונקרטית מצדיקה דיון בגלגול שלישי בהתאם למבחנים שנקבעו בהלכת חניון חיפה. ההגנות הקבועות בסעיף 13 **לחוק איסור לשון הרע** עשויות לעורר שאלות עקרוניות, אך לא בהכרח. כאן, בימ"ש השלום וביהמ"ש המחוזי יישמו את הוראות החוק על דלת אמותיו של המקרה והגיעו למסקנה דומה. לגופו של עניין, לא נמצא כל דופי או כל קושי במסקנה אליה הגיעו. הניסיון להציג חלקים מדו"ח הביקורת בהליך הנדון כלשון הרע אינו משכנע. דו"ח הביקורת נערך על ידי המשיבה במסגרת תפקידה. הסעיף נועד להגן על פרסום שכזה מתביעה אזרחית על פי **חוק איסור לשון הרע**. באורח כללי יצוין כי הסיבה לכך אינה שפרסום כזה אמת הוא, אלא מותר ומוגן הוא. הנסיבות אינן מצדיקות אפוא מתן רשות ערעור.

המשנה-לנשיאה א' ריבלין (בהסכמת השופטת ע' ארבל), חולק על הטעמים לדחיית **רע"א 8629/08** בחו"ד השופט הנדל. לגישתו, פסק-הדין שניתן במסגרת ערעור שהוגש בזכות, אינו יכול "להיבלע" במסגרת פסק-הדין הסופי של בימ"ש השלום.

מקום בו הוגש ערעור בזכות, וערכאת הערעור החליטה על החזרת התיק לערכאה הדיונית לשם הכרעה בעניינים מסוימים, הרי שפסק-דינה השני של הערכאה הדיונית לא יקים זכות ערעור נוספת על הסוגיות שהוכרעו בפסק-דינה הראשון של הערכאה הדיונית. על סוגיות אלה קיימת זכות ערעור אחת, שמוצתה בערעור הראשון שהוגש, וניתן להשיג עליהן רק בדרך של הגשת בקשת רשות ערעור לביהמ"ש העליון. לעומת זאת, ניתן יהיה להגיש ערעור בזכות על הכרעות חדשות של הערכאה הדיונית, שניתנו במסגרת פסק-דינה השני.

עת שמוגשת בקשת רשות ערעור על פסק-דינה הראשון של ערכאת הערעור, ייתכן שטרם הגיעו לסיומם ההליכים השונים בערכאות הקודמות – אם משום שהערכאה הדיונית טרם פסקה בשאלות שהוחזרו להכרעה; אם משום שערכאת הערעור טרם הכריעה בערעור שהוגש על פסק-דינה השני של הערכאה הדיונית; אם משום שלא הוגש ערעור כזה והמועד להגשתו טרם חלף; ואם משום שניתן פסק-דין בערעור השני, אך טרם חלף המועד להגשת בקשת רשות ערעור עליו. בכל המקרים האלה יהא על ביהמ"ש העליון, הדין בבקשת רשות הערעור על פסק-דינה הראשון של ערכאת הערעור, להחליט מהי הדרך היעילה ביותר לטיפול בה, בשים לב לשלב הדיוני שבו נמצא התיק ולנסיבות המקרה. במקרים מסוימים, יתכן שיהא מקום לעכב את הטיפול בבקשת רשות הערעור עד לסיום ההליכים המתנהלים בערכאות האחרות.

בהתאם למתווה דיוני זה, סבור המשנה-לנשיאה כי בקשת רשות הערעור דנן הוגשה כדין, אלא שדינה להידחות לגופה.

לגישת המבקש, כל פרסום לשון הרע הנאמר במסגרת ישיבות מועצה בקשר לנושאים הנמצאים על סדר יומה של המועצה, אפילו אם נאמר ברשלנות או בזדון, נהנה מהגנת החסינות של סעיף 13(9). ברם, אפילו אם תיבחנה טענותיו של המבקש מתוך הנחה שהמבחן המתאים לתחולת סעיף 13(9) [לחוק איסור לשון הרע](#) הוא מבחן "סדר היום" – וביהמ"ש אינו מכריע בכך – הרי שאין מקום לקבלן. במקרה זה נקבע, כעניין שבעובדה, כי תפקודה של המשיבה כלל לא עמד על סדר היום. לפיכך, הדברים הנוגעים לתפקודה אינם נכנסים בגדר החסינות לפי אף אחת משתי הגישות שהתגבשו בפסיקה אותן הציג המבקש – "המסויגת" או "הנחרצת". ודוק: המבקש עצמו טוען כי מבחן "סדר היום" שיושם בעניין קריניצי הוא מבחן נאות לשם בירור תחולתו הפנימית של הסעיף. מבחן זה, כך לפי קביעתו העובדתית של ביהמ"ש המחוזי, אינו מתקיים. טענתו של המבקש לפיה ביהמ"ש טעה בקביעת העובדות, אינה טענה אשר בגינה ניתנת רשות ערעור "בגלגול שלישי", וזאת אף אם ביהמ"ש המחוזי שינה את הכרעתו של בימ"ש השלום.

החלטה

השופט נ' הנדל:

1. לפניי שתי בקשות למתן רשות ערעור בשני הליכים שונים. המשותף להליכים אלו הוא תביעה בגין [חוק איסור לשון הרע](#), התשכ"ה – 1965 (להלן: '[חוק איסור לשון הרע](#)') על רקע תפקידה של יעל אשל (להלן: 'המשיבה') כמבקרת פנים של המועצה האיזורית גלבווע. מכנה משותף נוסף לשני ההליכים הוא הדיון הרחב בדבר יישומו

והיקפו של [סעיף 13\(9\)](#) [לחוק איסור לשון הרע](#) על נסיבות המקרה. בקשה אחת ([רע"א 8629/08](#)) מופנית נגד פסק דינו של בית משפט המחוזי בנצרת (כב' השופטים ה' ח'טיב, ז' הווארי וב' ארבל), לפיו נתקבל ערעורה של המשיבה על פסק דינו של בית משפט שלום (כב' השופטת ל' יונג-גר), ונקבע כי הדיון בתובענה שמתנהלת בגין איסור לשון הרע יחזור לבית משפט השלום לקביעת שיעור הפיצוי לו זכאית המשיבה במסגרת תביעתה נגד ראש המועצה האזורית גלבוע (להלן: 'המבקש'). הבקשה השנייה ([רע"א 10195/08](#)) [פורסם בנבו] עניינה פסק דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת (כבוד סגן הנשיא י' כהן והשופטים נ' מוניץ וא' אברהם), לפיו נדחה ערעור שהוגש על פסק דינו של בית משפט השלום בנצרת (כב' השופט א' כנעאן), במסגרתו נדחתה על הסף תביעת המבקשת, אילנה חייט - עובדת המועצה - ובן זוגה (להלן: 'המבקשת'), נגד המשיבה בעילה לפי [חוק איסור לשון הרע](#).

רע"א 8629/08 (להלן: ההליך הראשון)

2. המשיבה, אשר משמשת מבקרת פנים במועצה האזורית גלבוע, הגישה תביעה נגד ראש המועצה בגין אמירות שהשמיע כלפיה במהלך ישיבת מליאה של המועצה האזורית. כך למשל התבטא כי "לאף אחד לא הייתה כוונה לקלוט למועצה... מבקרת שתעורר פרובוקציות כל הזמן". בישיבת ועדת הביקורת התבטא כי "היא אינה רוצה לעבוד כבר 4 שנים שהיא לא עובדת ומקבלת משכורת..." וכן אמרות נוספות בסגנון דומה. בית משפט השלום בנצרת בחן את הראיות שלפניו והגיע למסקנה כי הדברים שנאמרו על ידי המבקש מהווים 'לשון הרע'. בית משפט השלום בחן האם קיימת למבקש הגנה לפי [סעיף 13\(9\)](#) [לחוק איסור לשון הרע](#). תת סעיף זה קובע כי פרסום שנעשה "על פי הוראה של רשות המוסמכת לכך כדין" או כאשר המפרסם "רשאי לעשות על פי היתר של רשות כאמור" אינו יכול לשמש עילה למשפט פלילי או אזרחי על פי [חוק איסור לשון הרע](#). נקבע על ידי בית משפט השלום כי המועצה האזורית וועדת הביקורת עונות על הגדרת 'רשות מוסמכת' שבסעיף האמור, ומכאן שהפרסום מוגן על פי הדין. התביעה נדחתה בהתאם. ערעור שהוגש לבית המשפט המחוזי התקבל. הודגש כי דברי המבקש התייחסו באופן אישי למשיבה ולא לדוחות הביקורת או לתוכנית העבודה. נקבע כי יש לפרש את [סעיף 13\(9\)](#) בדווקנות, ואין להחילו על נסיבות המקרה. נפסק כי במקרה זה המבקש פרסם עובדות שאינן נכונות, שאינן קשורות לנושאים שהיו חלק מסדר יומה של המליאה ושהרקע להן הוא אישי. לאור האמור, הורה בית המשפט המחוזי לבית משפט השלום לקבוע את שיעור הפיצוי לו זכאית המשיבה. מכאן הבקשה למתן רשות ערעור שלפניי.

לטענת המבקש, בקשתו מעלה שאלה עקרונית והיא - מהי הפרשנות שיש ליתן [לסעיף 13\(9\) לחוק איסור לשון הרע](#). האם הסעיף האמור מעניק חסינות מוחלטת מפני תביעות לפי חוק זה והאם הוא חל על דברים הנאמרים בישיבת מועצה של רשות מוניציפאלית. לטענתו, פסיקת בית המשפט המחוזי איננה מתיישבת עם לשון החוק ותכליתו, וסותרת את פסיקת בית המשפט העליון ([ע"א 241/60 תיק נ' קריניצי, פ"ד יד 2489](#)), ואף אינה מתיישבת עם דרך המלך הנהוגה בדין הזר, וסותרת את המדיניות המשפטית הראויה והנכונה. בנוסף נטען כי בתי המשפט לא דנו בהגנה נוספת שהועלתה על ידו – היא הגנת תום הלב.

מנגד סבורה המשיבה כי אין כל שאלה משפטית המצדיקה מתן רשות ערעור. המשיבה תומכת את טענותיה בפסק דינו של בית המשפט המחוזי. לשיטתה, [סעיף 13\(9\) לחוק](#) אינו מקנה הגנה בנסיבות מקרה זה. מליאת המועצה וועדת הביקורת אינן רשויות המוסמכות כדין לפרסם את הפרסום נשוא התביעה ומשכך אינן יכולות להתיר פרסום שכזה. הפרסומים נעשו בנושאים שלא היו על סדר יומן של המליאה ושל ועדת הביקורת ומכאן שאינם בהיתר. צוין כי בניגוד לנטען, בית המשפט המחוזי נתן את דעתו להגנת תום הלב של המבקש ודחה אותה.

[רע"א 10195/08](#) (להלן: "ההליך השני")

3. בקשת רשות ערעור נוספת מופנית נגד פסק דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת, לפיו נדחה ערעור המבקשת ובן זוגה על פסק דינו החלקי של בית משפט השלום, במסגרתו נדחתה על הסף תביעתם בעילה לפי [חוק איסור לשון הרע](#). ברקע להליכים נטען כי בדו"ח שהכינה במסגרת תפקידה, כללה המשיבה ביקורת כלפי המבקשת. נכתב במסגרת הדו"ח כי המבקשת, אשר הינה עובדת במועצה, פעלה בניגוד עניינים ובשחיתות. נטען כי המשיבה עשתה שימוש לרעה בתפקידה על מנת לפגוע במבקשת ובמשפחתה. כאמור, בית המשפט המחוזי דחה את ערעור המבקשת וקבע כי קיימת הגנה לפי [סעיף 13\(9\) לחוק איסור לשון הרע](#) ומכאן הוגשה הבקשה למתן רשות ערעור.

לטענת המבקשת ניתן להורות על דחיית תובענה על הסף רק במקרים חריגים אשר אינם מתקיימים כאן. אף לשיטתה, יש לפרש את ההגנה [שבסעיף 13\(9\)](#) בצמצום. לא מדובר בפרסום שחייב להיעשות מכח חוק או מכח הוראה של רשות. המשיבה אף

לא הצביעה על החוק שחייב אותה לפרסם את הדברים שיוחסו למבקשת. לדעת המבקשת, אין כל הוראה שבדין המאפשרת למבקרת פנים של מועצה אזורית לכתוב דו"ח ביקורת על עובדי המועצה להבדיל מנבחריה. על כן, אין להחיל את [סעיף 13\(9\)](#) על פרסומים שאינם קבועים בחוק. עוד נטען כי הגנת הסעיף אינה חלה מקום בו הפרסום נעשה בזדון, מתוך רשעות ובחוסר תום לב. הודגש, כי התוצאה הסותרת בשני פסקי הדין נשוא שתי הבקשות למתן רשות ערעור מצדיקה דיון בגלגול שלישי. הפגיעה הקשה בשמה הטוב של המבקשת מצדיקה אף היא דיון בגלגול שלישי.

המשיבה פירטה בהרחבה את נימוקיה שלשיטתה תומכים בפסיקות בית משפט השלום ובית המשפט המחוזי.

דיון

4. אדרש תחילה להליך הראשון ([רע"א 8629/08](#)). תביעת המשיבה נגד המבקש הוגשה לבית משפט השלום. התביעה נדחתה בשל ההגנה הקבועה [בסעיף 13\(9\)](#) לחוק [איסור לשון הרע](#). על פסק דין זה של בית משפט השלום הוגש ערעור אשר התקבל על ידי בית המשפט המחוזי. על פי הוראת בית המשפט המחוזי, התיק הוחזר לבית משפט השלום לשם קביעת שיעור הפיצויים. עד לשמיעת הערעור שלפנינו - מוסכם בין הצדדים - כי בית משפט השלום סיים את מלאכתו ונתן פסק דין סופי אשר כלל את רכיב הנזק.

לכך יש נפקות משפטית ברובד הדיוני. הכלל הרלוונטי יוצג, טרם בחינת היישום הקונקרטי: כל עוד לא סיים בית משפט שלום הליך פלוני במתן פסק דין, הדרך להסתייג מהחלטות הביניים הינה על ידי הגשת בקשה למתן רשות ערעור. ברם, משניתן פסק דין סופי, כל החלטות הביניים שניתנו בתיק "נבלעו" במסגרת פסק הדין ולא ניתן לערער עליהן בהליך נפרד. תחת זאת, עומדת בפני בעל-דין הזכות להגיש ערעור ולא בקשה למתן רשות ערעור. לשון אחר, משניתן פסק דין סופי, בעל הדין מאבד את היכולת להגיש בקשת רשות ערעור על החלטת הביניים, אך זוכה הוא להגיש ערעור בזכות גם על החלטות ביניים שניתנו בהליך. זאת, במסגרת הערעור על פסק הדין.

מתן פסק דין הינו איפוא אירוע מכונן ברובד הדיוני. כוחו של פסק דין סופי לאסוף תחת כנפיו את כל החלטות הביניים שניתנו בתיק עד לאותו שלב יפה - בין אם

הוגשו קודם לכן בקשות למתן רשות ערעור על החלטות ביניים ובין אם לאו. רוצה לומר - כלל זה נכון גם מקום בו ניתן פסק דין בהליך העיקרי שעה שבקשה למתן רשות ערעור על החלטה אחרת נותרה תלויה ועומדת להכרעה. כדברי השופט מ' חשין (ע"א [676/90 מיטב הנדסה בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מו \(4\) \(1992\)](#)) (להלן: "עניין מיטב הנדסה"):

"במקום שבעל דין מערער ברשות על החלטה שניתנה בהליך ביניים מסויים, ועד שבית משפט שלערעור מכריע בערעור נותן בית משפט קמא פסק-דין סופי בהליך העיקרי, נעלם כמו מעצמו ערעור הביניים על החלטת הביניים; על בעל הדין הנפגע, אם יאבה, להגיש ערעור על פסק-הדין הסופי, ואם ירצה יכלול בו אף ערעור על החלטת הביניים שרואים אותה כנבלעת בפסק-הדין הסופי (השווה: י' זוסמן סדרי הדין האזרחי (מהדורה 6, ש' לויין עורך, 724 (1991))."

בשל הנימוק האמור דחה בית משפט זה, לא אחת, בקשה למתן רשות ערעור, שטרם הדיון בה ניתן פסק דין סופי על ידי הערכאה המבררת (ראו למשל פסיקת השופט ח' מלצר ברע"א [7114/08](#) משה שורק נ' אלכס מורעדן [פורסם בנבו] (12.1.09) והחלטתה של חברתי השופטת ע' ארבל ברע"א [6059/04](#) ד.י.ו. מהנדסים בע"מ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ [פורסם בנבו] (2.8.04)). הרציונל הוא שההליך עבר מסלול מבקשה למתן רשות ערעור להליך של ערעור בזכות. עובדה דיונית חדשה זו היא המחייבת, ואף מיטיבה היא עם המבקש במובן זה שהוא אינו זקוק לקבלת רשות כדי שעניינו יידון לגופו.

ההקפדה על שמירת המסלולים הדיוניים פותחת צוהר להבנת תפקידה של ערכאת הערעור. יכולתה של ערכאה זו לבטל הכרעה, כולל החלטת ביניים, ולפסוק תוצאה אחרת מזו שנפסקה, איננה הופכת אותה לערכאה המבררת. המשמעות של קבלת הערעור אינה שהתיק עבר לערכאה זו מבחינת הסמכות העניינית, אלא שערכאת הערעור הורתה לתקן טעות שנפלה בפסק הדין. כך גם דחיית ערעור – משמעותה שלא נפלה טעות בהכרעת הערכאה המבררת. מודל זה משליך על שאלת היותו של הערעור ברשות או בזכות, ללא בדיקת השאלה אם ניתנה הכרעה חדשה, למשל על ידי בית המשפט המחוזי בשכתו כערכאת ערעור בזכות. לכן, מצב בו, לדוגמא, בית משפט השלום זיכה נאשם מביצוע עבירת גניבה, ובית המשפט המחוזי קיבל את ערעור המדינה וגזר על הנאשם מאסר בן שנה, לא עומדת לנאשם זכות ערעור לבית המשפט

העליון, אלא בקשה למתן רשות ערעור. זאת, הגם שעונש המאסר בפועל נגזר עליו לראשונה על ידי בית המשפט המחוזי. יושם אל לב, סמכותה של ערכאת הערעור להשלים את המלאכה ולדון בסוגיה שלא נידונה בערכאה המבררת, נובעת מהוראת מתקין התקנות לפיה זוכה ערכאת הערעור לסמכויות המוקנות לערכאה המבררת (ראו [תקנה 462 לתקנות סדר הדין האזרחי](#), התשמ"ד-1984; [סעיף 213 לחוק סדר הדין הפלילי](#) [נוסח משולב], התשמ"ב-1982). לולא הוראות אלו, לא הייתה רשאית ערכאת הערעור לדון בקרקע בתולה. התמונה מורכבת יותר בהליך האזרחי, משום שבגדרו ניתן להגיש בקשה למתן רשות ערעור על החלטה אחרת. עם זאת, העיקרון נותר בעינו. יש להפריד בין המסלולים ולדקדק באופי ההכרעה והקשרה.

5. עולה מן המקובץ כי דין הבקשה למתן רשות ערעור להידחות. לא נעלמה מעיני טענת המבקש בדבר יישום הכלל במקרה הקונקרטי. על פי קו זה מודגש כי הבקשה למתן רשות ערעור שהוגשה לבית משפט זה, הופנתה נגד הכרעת בית המשפט המחוזי, ולא נגד פסק דינו של בית משפט השלום שדן רק בסוגיית הנזק בשלב השני של ההליך. לפיכך, כך נטען, יוצר מצב בו ההחלטה שניתנה על ידי בית המשפט המחוזי בנושא החבות, תיבחן במסגרת הערעור שיוגש על פסק דינו של בית משפט השלום. וכי ייתכן שבית המשפט המחוזי ישב בערעור על החלטה של בית המשפט המחוזי?

הטענה מחודדת – אך כללי הסמכות והכללים הדיוניים, שהם כשלעצמם בעלי חשיבות, מובילים לתוצאה הפוכה. כפי שצוין, המבחן אינו זהות הערכאה אשר נתנה את ההכרעה בפועל, אלא אך תפקיד הערכאה במתן ההכרעה. כך למשל מקום בו בית המשפט המחוזי נתן החלטה והתיק הועבר לבית משפט השלום, בשל היעדר סמכות עניינית של בית המשפט המחוזי. נפסק בעניין סהר, כי החלטות של בית המשפט המחוזי ייחשבו כאילו ניתנו על ידי בית משפט השלום והערעור על החלטות שניתנו מלכתחילה על ידי בית משפט המחוזי יוגש לבית המשפט המחוזי (ראו פסק דינו של השופט ש' לוין ברע"א 459/89 סהר חברה ישראלית לבטוח בע"מ נ' חנה ששון, פ"ד מג(4), 557 (1989) כן ראו ע"א 75/86 פריד מנסור נ' מנסור מנסור ו-2 אח', פ"ד מג(3), 662 (1986)). ההגיון הדיוני חל גם במקרה בו בית משפט השלום נתן סעד זמני והתובענה הועברה לאחר מכן לדיון בבית המשפט המחוזי. בעניין מאירסון קבע הנשיא ז' זוסמן כי יש לראות את החלטת בית משפט השלום כאילו ניתנה על ידי בית המשפט

המחוזי והערעור על החלטת בית משפט השלום ידון ישירות בבית המשפט העליון
(ע"א 22/73 שבטא נ' מאירסון, פ"ד כז (2) 604).

במקרה דנא, התביעה לפי חוק איסור לשון הרע הוגשה לבית משפט השלום –
הערכאה המוסמכת לדון בתביעה. מתפקידה להכריע בשאלות החבות, ובמידת הצורך –
בשאלת הנזק. בית משפט השלום קבע כי אין חבות, בשל קיומה של ההגנה הקבועה
בחוק. ערעור בזכות על פסק דין זה התקבל. תפקידה של ערכאת הערעור במסגרת זו
הוא לבקר את הכרעת הערכאה המבררת. הכרעתו של בית המשפט המחוזי בשאלת
החבות הינה בשבתו כערכאת ערעור על פסק דין של בית משפט השלום. פסק הדין של
בית המשפט המחוזי קבע, בניגוד לעמדת בית משפט השלום, כי קיימת חבות.

6. הבה נסתכל על משמעות הדבר כלפי בית משפט השלום וכלפי בית המשפט
העליון. באשר לראשון, התיק חזר אליו לסיים את מלאכתו. ההכרעה לפיה קיימת חבות
מחייבת את בית המשפט השלום, ומהווה חלק בלתי נפרד מכל פסק דין אשר יינתן.
אחרת, לא ניתן לפסוק פיצויים. ביחס שבין פסק דינו של בית המשפט המחוזי לבית
המשפט העליון, ניתן לערער ברשות לפני האחרון בגלגול שלישי.

ברם, קשר דו כיווני זה תלוי בהתפתחות ההליכים. כל עוד לא הסתיים
המשפט, הקשר האמור כלפי בית המשפט העליון כערכאת ערעור שלישית, וכלפי בית
משפט השלום כערכאה דיונית המכריעה בשאלת הפיצויים, יכול להתקיים בו זמנית.
בסופו של דבר יגיע המשפט שנדון בבית משפט השלום, ככל משפט, לסיומו.
התפתחות זו, שהינה בגדר עובדה משפטית, משנה את המצב הדיוני. זאת מכוח
"עיקרון הבליעה", לפיו פסק דין סופי "בולע" את כל החלטות הביניים שניתנו עד
לאותו שלב. כאמור, פסק הדין כולל במוכן זה גם הכרעות של ערכאת הערעור, אשר
חדרו לליבת הפסק. לענייננו, פסק דינו של בית משפט השלום, כולל את ההכרעה בדבר
חיוב בפיצוי, וכולל מיניה וביה בתוכו את הכרעת ערכאת הערעור בדבר החבות
הנזיקית. התוצאה לפיה ההליך הסתיים מלמדת כי לא ניתן להמשיך לדון בהחלטה
האחרת שהינה חלק מפסק דינו של בית משפט השלום – ובענייננו, ההכרעה לנושא
החבות – במנותק מפסק הדין הסופי. החלטת ביניים היא החלטת ביניים. אין נפקא
מינה אם מדובר בקביעה בדבר קיומה של חבות או קביעת הוצאות משפט בגין אי
התייצבות לדיון מסוים. המסגרת הדיונית שמבחינה בין החלטות ביניים ופסקי דין

מושרשת היטב בשיטתנו ותלויה באופיה של ההחלטה – לא בחשיבותה היחסית, ותרומתה לתוצאה הסופית.

7. אסכם את הדברים עד כה. משניתן פסק דין סופי על ידי בית משפט השלום, כל החלטות הביניים הופכות לחלק בלתי נפרד ממנו. בית משפט השלום חייב את המבקש בפיצוי מכוח קביעת החבות, שנגזרה מתיקון הפסק על ידי בית המשפט המחוזי, אשר קבע כי הגנת [סעיף 13\(9\)](#) לחוק אינה חלה בענייננו. הערעור על פסק הדין הסופי הינו "בזכות" לבית המשפט המחוזי, מכח היותו ערכאת הערעור הרלוונטית. מתן פסק הדין הינו אירוע מכונן. קביעת בית המשפט המחוזי, בשבתו כערכאת ערעור, לא הפכה אותו לערכאה המבררת או הקנתה לו סמכות עניינית מלכתחילה לדון בתביעה. לכן, משהגיע בית המשפט המחוזי למסקנה שההגנה בחוק אינה תופסת, חזר התיק לבית משפט השלום לצורך קביעת פיצויים.

כל עוד שלא ניתן פסק דין סופי, המסלול של בקשה למתן רשות ערעור פתוח לתנועה. על כן, רשאי צד שהפסיד בדיון הערעורי בפני בית המשפט המחוזי לפנות בערעור ברשות לבית משפט זה. אולם, לאחר מתן פסק הדין הסופי על ידי בית משפט השלום, מוצב בפתח המסלול של בקשה למתן רשות ערעור שלט "אין כניסה". ערעור הביניים בדמות הבקשה למתן רשות ערעור "נעלם כמו מעצמו" (עניין מיטב הנדסה). ההסתייגות הערעורית מפסק הדין תוגש בזכות לבית המשפט המחוזי. רק לאחר ההכרעה בערעור בזכות, ניתן יהיה להגיש בקשה למתן רשות ערעור.

8. קמה ומזדקרת שאלה נוספת הנובעת מנפתולי הדרך של תיק זה, שמעטים נוסעים בה, והיא – כיצד על המבקש לנהוג כעת. שאלה זו הינה העטיפה המעשית לסוגיות הדיוניות העולות מהשתלשלות ההליכים עד כה. ניתן להציג את השאלה המעשית והמשפטית באופן הבא: נניח בהתאם לאמור לעיל שבית המשפט העליון אינו רשאי לדון בשלב זה בבקשה למתן רשות ערעור בשאלת החבות, נוכח מתן פסק דינו של בית משפט השלום. לאן ייפנה המבקש? הערכאה שנותרה היא בית המשפט המחוזי. ברם, האחרון כבר הביע דעתו בשאלת החבות במושב תלתא. האם תינתן למבקש זכות ערעור נוספת וכפולה בשאלת החבות? האם מצופה כי העניין יידון לגופו על ידי בית המשפט המחוזי, לאחר שמושב אחר שווה דרג הכריע בו?

כדי להשיב לשאלה זו, יש להפריד בין זכות הערעור הפורמאלית לבין זכות הערעור המהותית. אבהיר. שני הצדדים יכולים לערער בזכות על פסק דינו של בית משפט השלום, הכולל את ההכרעה בשאלת החבות. המבקש רשאי לערער בזכות על סוגיית החבות והפיצוי יחדיו, ואילו המשיבה רשאית, אם תחפוץ בכך, לערער בזכות על סוגיית הפיצוי. הכרעת החבות הינה לטובתה ועל כן לא קיימת סיבה כי תערער עליה. כמובן, הצדדים רשאים לערער על החלטות ביניים נוספות ש"נבלעו" בפסק הדין, אולם אין זה מענייננו.

הנה כי כן - המבקש רשאי לערער בזכות על פסק הדין, לרבות שאלת החבות. ואולם, לימינה של המשיבה ניצבת טענת סף נגד הערעור שיוגש על ידיו בנושא החבות, אם ייבחר בכך – והיא שהעניין כבר הוכרע. בהקשר זה יוזכר הדיון, בגדרו ניתנה תשובה חיובית לשאלה "אם ניתן להשיג על החלטה אחרת של הערכאה הראשונה במסגרת ערעור על פסק דין של ערכאה זו בנסיבות שבהן בקשת רשות ערעור על החלטה נדחתה מנימוקים שהינם לגופה של החלטה" (רע"א 5834/03 אריה [חברה לביטוח בע"מ נ' חאדר, פ"ד נח\(1\) 854](#) (להלן: "עניין חאדר")). אולם כאן, לא מדובר בבקשת רשות ערעור, אלא בערעור בזכות לבית המשפט המחוזי בשאלת החבות, ולא מדובר בבקשה שנדחתה אלא בערעור שהתקבל. בהינתן כך, אין מקום כעת לדיון נוסף לגופו בשאלת החבות בפני בית המשפט המחוזי, לאחר שכבר הכריע בסוגיה (וראו [תקנה 411 לתקנות סדר הדין האזרחי](#)).

אם כך, מתעוררת שאלה נוספת – מה טעם בהגשת ערעור בזכות (בפעם השניה) על שאלת החבות לבית המשפט המחוזי. הרי התוצאה של דחיית הערעור בשל מעשה בית דין או "מעין מעשה בית דין", ידועה מראש. לכך יש להשיב כי מדובר בהליך ערעור פורמאלי ולא מהותי, שבכוחו לאפשר למבקש להגיש, מבחינה פורמאלית-טכנית, בקשת רשות ערעור לבית משפט זה, לאחר שהערעור בזכות בבית המשפט המחוזי יידחה. כמובן זה, אין ערעור כפול באותה ערכאה, באותה השאלה גופה.

אין להתפלא מתוצאה זו, שכן זו אפשרית גם בווריאציות אחרות. טול לדוגמא מצב בו, בנסיבות תיק זה, בית המשפט העליון היה דן בבקשת רשות הערעור על הכרעת החבות של בית המשפט המחוזי, בטרם ניתן פסק דין סופי על ידי בית משפט השלום. לצורך הדוגמא, בית המשפט העליון היה קובע כי הבקשה נדחתה בשלב זה,

שכן מוטב לדון בסוגיה בסופו של הליך. החלטה כזו הינה בסמכותו של בית משפט הדין בבקשת רשות ערעור בגלגול שלישי. או אז, לאחר מתן פסק הדין הסופי של בית משפט השלום, נאלץ היה המבקש לעלות בדרגות ההירארכיה הערעורית המוסדית, לבית המשפט המחוזי, בערעור בזכות, ואחר כך לבית המשפט העליון תוך בקשת רשות. בוודאי לא היה רשאי הוא לדלג על בית המשפט המחוזי, ולבקש שבית משפט זה ידון בעניין החבות. טול מקרה נוסף, בעל נסיבות הדומות לתיק זה, בו לאחר שבית המשפט המחוזי קבע קיומה של חבות נזיקית, החליט הנתבע שלא להגיש בקשת רשות ערעור. בית משפט השלום קיבל את התיק בחזרה, ונתן פסק דין הכולל את שיעור הפיצוי. הנתבע חפץ לערער על שני חלקי פסק הדין – החבות והפיצוי. תרופתו תהא הגשת ערעור בזכות לבית המשפט המחוזי. לא יעלה על הדעת כי יכול הוא לפנות ישירות לבית המשפט העליון.

כפי שנפסק:

”בעל-דין החפץ להשיג על ”החלטה אחרת” שניתנה בעניינו רשאי לעשות כן בשתי דרכים: האחת, הגשת בקשת רשות ערעור בסמוך לאחר מתן ההחלטה האחרת. השניה, הכללת השגותיו על ההחלטה האחרת במסגרת הערעור על פסק-הדין – לכשיינתן (ראו תקנה 411 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ”ד-1984; מיכאיל קרייני “תקנה 411 לתקנות סדר הדין האזרחי – גבולות כבישתה של אופציית הערעור על החלטות-ביניים” משפטים כט 139 (1998)). ברור הדבר, שהבחירה לילך בדרך האחת – הדרך של בקשת רשות ערעור – אינה פותחת בהכרח את שעריה של ערכאת הערעור בפני מגיש הבקשה. התפיסה היא, כי ”מבחינה משפטית, אין זכותו של המבקש נפגעת אם ימתין בכל מקרה של ’החלטה אחרת’ עד למתן פסק הדין, שכן לפי עקרון מיצוי ההליכים תיבלענה כל החלטות הביניים בגדר פסק הדין ואפשר יהיה לערער עליהן בגדר הערעור על פסק הדין” (שלמה לויין תורת הפרוצדורה האזרחית – מבוא ועקרונות יסוד 176 (1999)). הליך בקשת רשות הערעור נועד, מעצם שמו, טיבו והגיונו, להותיר בידי בית המשפט את שיקול הדעת אם ליתן רשות ערעור ולקיים בירור ”ערעורי” ביחס לטענות כנגד החלטת הביניים, או אם להימנע מלעשות כן ולמעשה לדחות את בירור הטענות כנגד החלטת הביניים לשלב הערעור על פסק-הדין” (רע”א 7682/06 אליהו חברה לביטוח בע”מ נ’ חיים אלוש [פורסם בנבו] (25.6.2007)).

אם כך הדבר, מדוע יטיב המצב עם המערער לעומת הדוגמאות שהובאו, וזאת רק משום שבית משפט השלום סיים את מלאכתו ונתן את פסק דינו. נראה כי ההפך הוא הנכון. אמנם המבקש הגיש את הבקשה הנדונה כדין, שכן באותו שלב טרם ניתן פסק דין על ידי בית משפט השלום. אולם, ועם כל ההבנה, ניתן היה למנוע את הסבך שנוצר בשתי דרכים. האחת, הגשת בקשה לעיכוב מועד מתן פסק הדין בבית משפט השלום. בקשה כזו אמנם הוגשה ונדחתה, ואולם על דחיית הבקשה לא הוגשה בקשת רשות ערעור. האחרת, הגשת בקשה לקביעת דיון מוקדם בפני בית המשפט העליון. גם אם בקשה כזו לא הייתה מתקבלת, ייתכן שהחלטתו של בית משפט זה הייתה כוללת המלצה לבית משפט השלום להמתין עם מתן הכרעתו. התוצאה הנגזרת היא סיבוך אותו ניתן היה למנוע. על בסיס זה, המבקש עותר כאמור לדון בעניין לגופו, חרף מתן פסק הדין, ובסטייה מעקרון ה"בליעה". כך או כך, אף אם החסר אינו מצוי בפעולות המבקש, מצוי הוא בתשתית הדיונית החריגה שבתיק זה. יש לתהות אם ראוי לסטות מהכללים בשל מקרה קונקרטי זה, תוך קביעת כללים חדשים שעשויים להשליך באופן בלתי ידוע על תיקים אחרים.

9. עד כה הונחה תשתית המסבירה מדוע דינה של בקשת רשות הערעור להידחות, על רקע מתן פסק דינו של בית משפט השלום. ניתן לשאול – מנקודת המבט של מדיניות משפטית ראויה, למה תוצאה זו עדיפה על פני דיון בבקשה לגופה בשלב זה. שלושה נימוקים לכך.

הראשון – סדרי הדין האזרחי, כשמם כן הם. יש לשמור על הסדר. נכון שסדרי הדין אינם מטרה בפני עצמם, אך הם חיוניים להליך המשפטי. הבהירות חשובה. במובן זה ניתן לערוך השוואה בין סדרי הדין לתמרורי התנועה. אדם נוסע בדרך, יהא זה בכביש, יהא זה בנתיב המשפטי. בהגיעו לצומת, עליו לדעת אם הפניה ימינה או שמאלה מותרת. ידיעה שכזו מעצבת את תכנון התוואי טרם יציאה לדרך. כמובן, בנתיב המשפטי יש צורך בגמישות מחשבתית, משום שהמטרה היא עשיית צדק. אולם, במקרנו, לא נראה שהנתבע נפגע. בסופו של דבר, רשאי יהיה לבקש להביא את עניינו לפני בית משפט זה, לאחר שיפנה לבית המשפט המחוזי. נימוק זה מתקשר לנימוק הבא.

השני – "כלל הבליעה". כלל זה מוכר ומושרש בשיטתנו - ערעור הביניים "נעלם כמו מעצמו". המבקש לא הצביע על יוצא מן הכלל. כמובן, ניתן להציע לרוכך

את הכלל במצבים מסוימים. ברם, מוטב לשמור על אחידות, בהיעדר נימוק משכנע ומבוסס לחרוג מהכלל. נימוק כזה לא הוצג. במהלך הדיון הודיע בא כוח המבקש כי הוא מעוניין להגיע לבית משפט זה כבר עתה. כמובן, טעם זה אין בכוחו לגבור על הכלל, זאת במיוחד כאשר ממילא ניתן יהיה להגיע לבית המשפט העליון בשלב מאוחר יותר. ועדיין, חוזרים לשאלה – מדוע עדיף להמתין ולפנות קודם לבית המשפט המחוזי. שאלה זו מתחברת להערה נוספת, והיא [שתקנות סדר הדין האזרחי](#) אינן שרירותיות, ויש להן תכלית. מה התכלית בשמירה על סדר הדין בכלל, ועל כלל הבליעה בפרט במקרה זה? רוצה לומר – האם תצמח תועלת מדחיית הבקשה המונחת לפנינו בשל סיבות דיוניות, על פני דיון לגופו? התשובה לשאלה זו מהווה את הנימוק הנוסף.

השלישי - עצימת עיניים וראייה מוגבלת. פסק דין ניתן בבית משפט השלום. זוהי עובדה בעלת השלכות. היא יוצרת ערעור בזכות. נניח שהמבקש מעוניין להגיש ערעור בשאלת הפיצוי. או, נניח והמבקש מעוניין למצות את האפשרויות הדיוניות העומדות לפניו בהסתייגותו רק משאלת החבות. מה באשר לזכויות המשיבה? אף היא רשאית להגיש ערעור. הליך כזה יכול להתייחס לשיעור הפיצוי, או אף להחלטת ביניים כגון שכר טרחת עורך דין. המציאות מלמדת שלא פעם, כתוצאה מהגשת ערעור על ידי צד אחד, מוגש ערעור שכנגד. אין בכך פסול. הגשת ערעור בזכות על ידי המבקש לבית המשפט המחוזי, שומרת באופן מלא על זכויות המשיבה – אף היא צד להליך.

זאת ועוד, קיים יתרון מובנה לערכאת הערעור שדנה בהחלטה שניתנה על ידי ערכאה קמא, כאשר מונח לפניו פסק דין. העמדה לפיה בית המשפט העליון ידון עתה בהכרעת המחוזי בשאלת החבות, כאילו אין תוצאה אופרטיבית של חיוב כספי מסוים, חוטאת לאמת הדיונית, אינה יעילה, ומגבילה שלא לצורך את ספקטרום הבחינה של בית משפט זה – הן לצורך פסיקת הדין והן לצרכי פשרה. כפי שנפסק בעניין חאדר:

”בערעור מונח בפני ערכאת הערעור פסק-הדין של הערכאה הראשונה, וההשגה על ההחלטה האחרת שנעשית במסגרתו נבחנת על-ידי בית-המשפט על סמך מכלול החומר, כשההשלכה של החלטת ערכאת הערעור הנוגעת להחלטה האחרת על תוצאת ההליך ברורה יותר. לעומת זאת כעיקרון, בחינתה של בקשת רשות ערעור נעשית כאשר מהחומר המונח לפני בית המשפט אין ברורה לרוב ההשלכה של ההחלטה בערכאת הערעור על

תוצאותיו של ההליך" (פסקה 6 לפסק דינו של המשנה לנשיא ת' אור).

צא ולמד ששמירה על הכללים הדיוניים תתרום לעשיית צדק במובן הרחב של מלוא הסכסוך וזכויות שני הצדדים.

עינינו רואות כי יש לשמור על המבנה ההירארכי הערעורי וכלליו. קיים אינטרס מערכתית לשמור על הסדר אשר ימנע גם פגיעה בשוויון בין בעלי דין שונים. התוצאה היא שדין הבקשה למתן רשות ערעור בהליך הראשון להידחות על הסף.

להשלמת התמונה יצויין כי האפיק הדיוני הפתוח למבקש בשלב זה הוא הגשת בקשה להארכת מועד להגשת ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום. אין בכך משום הבעת עמדה לכאן או לכאן בדבר סיכוייה של הבקשה להתקבל, אם תוגש. ברם, ראוי לציין כי בקשת המבקש למתן רשות ערעור הוגשה כדין, עוד טרם ניתן פסק דינו של בית משפט השלום.

10. באשר להליך השני (רע"א 10195/08) שוב יש להדגיש היבט דיוני מושרש. בקשת רשות ערעור כשמה כן היא. אין היא מהווה ערעור בזכות. על המבקש להראות כי קיימת עילה משפטית המצדיקה מתן רשות ערעור, מקום שהדין אינו מחייב זאת. המשוכה גבוהה יותר עת עסקינן בגלגול שלישי. הלכה היא כי רשות ערעור בגלגול שלישי תינתן במקרים המעוררים סוגיה משפטית בעלת חשיבות כללית או ציבורית, החורגת מעניינם הפרטני של הצדדים (ר"ע 103/82 חניון חיפה בע"מ נ' מצת אור (הדר חיפה) בע"מ, פ"ד לו(3) 123 (1982)).

לא מצאתי כי הבקשה הקונקרטית מצדיקה דיון בגלגול שלישי. ההגנות הקבועות בסעיף 13 לחוק איסור לשון הרע עשויות לעורר שאלות עקרוניות, אך לא בהכרח. כאן, בית משפט השלום ובית המשפט המחוזי יישמו את הוראות החוק על דלת אמותיו של המקרה והגיעו למסקנה דומה. לגופו של עניין, לא מצאתי כל דופי או כל קושי במסקנה אליה הגיעו. הניסיון להציג חלקים מדו"ח הביקורת בהליך הנדון כלשון הרע אינו משכנע. דו"ח הביקורת נערך על ידי המשיבה במסגרת תפקידה. לא מצאתי ממש בנימוקי המבקשת לפיה המשיבה חרגה מהמנדט שניתן לה וכללה בדו"ח חלקים שאינם בסמכותה. כפי שציין בית המשפט המחוזי "אם מצאה אשל (המשיבה), במסגרת הביקורת שערכה על נבחרי המועצה האיזורית, כי נפל פגם בהתנהגותם של עובדי

המועצה, היא חייבת הייתה לדווח על כך, משמע לפרסם את ממצאי הביקורת, ואם עשתה כן – היא חוסה תחת הגנת סעיף 13 (9) לחוק" (עמוד 3 לפסק הדין של בית המשפט המחוזי). במילים אחרות, המשיבה ביצעה את מלאכתה מכוח תפקידה. הסעיף נועד להגן על פרסום שכזה מתביעה אזרחית על פי [חוק איסור לשון הרע](#). באורח כללי יצוין כי הסיבה לכך אינה שפרסום כזה אמת הוא, אלא מותר ומוגן הוא. הנסיבות אינן מצדיקות אפוא מתן רשות ערעור.

11. הייתי מציע לחבריי לדחות את שתי הבקשות, לחייב את המבקש [ברע"א 8629/08](#) בהוצאות המשיבה בסך 5,000 ₪ נכון להיום. המבקשים [ברע"א 10195/08](#) ישאו בהוצאות המשיבה בסך 17,500 ₪ נכון להיום.

ש ו פ ט

המשנה-לנשיאה א' ריבלין:

1. מסכים אני לפסק-דינו של חברי השופט נ' הנדל בכל הנוגע לדחיית הבקשה שהוגשה במסגרת [רע"א 10195/08](#). כן מסכים אני לדחיית הבקשה שהוגשה במסגרת רע"א 8629/08, אולם מטעמים שונים.

לעמדת חברי השופט הנדל, במקרה שבו החזיר בית משפט שלערעור את התיק לערכאה הדיונית על-מנת שזו תכריע בנושא מסויים, פסק-דינה הסופי של הערכאה הדיונית "בולע" את כל ההחלטות שניתנו קודם לכן על ציר הזמן – כולל את פסק-דינה של ערכאת הערעור – כך שניתן להגיש ערעור בזכות על כלל הכרעותיה של הערכאה הדיונית, לרבות "התיקון" של בית המשפט שלערעור. ערעור זה יוגש לאותה ערכאת ערעור שבה התקבל פסק הדין בערעור הראשון. אין בידי להסכים עם פרשנות זו.

2. פסק-דינו של בית-משפט השלום דחה את תביעת לשון הרע שהוגשה אליו, ולפיכך מהווה הוא פסק-דין. על פסק-דין זה הוגש ערעור בזכות לבית המשפט המחוזי. בית המשפט המחוזי קיבל את הערעור ולפיכך החזיר את התיק לבית המשפט השלום על-מנת שזה ידון ויכריע בשאלת גובה הפיצויים. פסק-הדין שניתן במסגרת ערעור שהוגש בזכות, אינו יכול "להיבלע" במסגרת פסק-הדין הסופי של בית משפט השלום. אכן, כפי שציין חברי, השופט הנדל, טיבען של החלטות ביניים הוא שהן "נבלעות"

בפסק-הדין הסופי. אלא שהכרעתה של ערכאת הערעור, בערעור שהוגש בזכות, אינה בגדר "החלטה אחרת", כי אם בגדר "פסק-דין סופי". סיווג זה אינו משתנה, אך משום שתוצאתו האופרטיבית של פסק-הדין היא החזרת הדיון בתיק לערכאה המבררת. על-כן, מקרה זה אינו דומה למקרים המובאים בפסק-דינו של חברי, שבהם הוגשה בקשה למתן רשות ערעור, וטרם הדיון בה ניתן פסק-דין סופי בערכאה המבררת. משהוגש ערעור על שאלת החבות, לא ניתן לשוב ולדון בשאלה זו בשנית בערכאת הערעור, אלא על ידי הגשת בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון. כפי שמציין חברי, העובדה כי בערכאת הערעור נפסקה תוצאה אחרת מזו שנפסקה בערכאה הדיונית אינה מקימה זכות לערעור נוסף על החלטה זו, בפני ערכאה גבוהה יותר, ועל-כן בוודאי שאינה מקימה זכות לערעור נוסף בפני אותה ערכאה שפסקה כבר באותה שאלה בערעור הראשון שהוגש. עיקרון זה אינו צריך להשתנות אם הושלם פסק-דינו של בית משפט השלום בהתאם להוראותיה של ערכאת הערעור.

3. עקרון הוא כי ערעור ידון בפני ערכאה הגבוהה מהערכאה שנתנה את החלטה נשוא הערעור, מלבד ערעורים על החלטות רשם (סעיפים 41, 52 ו-96(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984). אכן, סטייה מסוימת מכלל זה ניתן למצוא בהלכה שנקבעה בעניין חאדר (רע"א 5834/03 אריה חברה לביטוח בע"מ נ' חאדר, פ"ד נח(1) 854 (2003)) שלפיה אם הוגשה בקשת רשות ערעור על "החלטה אחרת", ובקשה זו נדחתה, לגופה או שלא לגופה, ניתן לערער בשנית על אותה החלטה במסגרת הערעור בזכות שיוגש על פסק הדין הסופי. בית המשפט נימק זאת בכך שהליך בקשת רשות הערעור אינו מהווה מיצוי מהותי של זכות הערעור, שכן חסרים בו מאפיינים מהותיים ודיוניים המתקיימים בהליך הערעור הרגיל, כגון העובדה שערעור רגיל נשמע בפני הרכב תלתא (שם, עמ' 862-863). תמונת הראי של פסיקה זו היא הכלל לפיו "כאשר הרשות לערער ניתנה ובית המשפט לערעורים דן בערעור בנושא החלטת הביניים, ודוחה אותו לגופו של ענין, אזי ההחלטה בנדון חייבת להוות בדרך כלל סוף פסוק (אלא במקרים חריגים, כגון הסכמת הצדדים בדבר שינוי ההחלטה הקודמת)" (ע"א 535/85 שרל נ' רחל [פורסם בנבו]). קל-וחומר כי משהוגש ערעור בזכות, התקיים "מצוי מהותי של זכות הערעור" ולא ניתן לערער שנית לאותה ערכאה על נושא שנדון והוכרע כבר על ידה.

4. חברי ציין שני מקרים שבהם רואים החלטות שניתנו בבית המשפט המחוזי, כאילו ניתנו בבית משפט שלום, ולהיפך. מדובר במקרים שבהם החל הליך בירור

התובענה בערכאה אחת, ומסיבה זו או אחרת הועבר המשך הדיון לערכאה אחרת. הרציונל העומד בבסיס עניינים אלה הוא מניעת כפל התדיינות וסירבול מיותר בניהול ההליכים בשנית בערכאה המתאימה, לאחר שכבר החלו בערכאה אחרת. לא ניתן לטעמי להקיש ממקרים אלה לענייננו. ראשית, הרציונל האמור אינו מתקיים בנדון, שכן מתן זכות ערעור שנייה לאותה ערכאת ערעור, באותם נושאים שכבר נדונו על ידה, תוביל דווקא לכפל התדיינות שהחריגים המדוברים נועדו למנוע. טלו למשל מקרה שבו לאחר דיון והכרעה בשאלת האחריות וגובה הנזק, החזיר בית המשפט שלערעור תיק שנדון לפניו לערכאה המבררת, על-מנת שזו תפסוק בשאלת גובה הפיצוי הראוי בראש נזק אשר לא הוכר על ידה. האם לאחר שינתן פסק הדין הסופי על ידי הערכאה המבררת בעניין ספציפי זה, ראוי לתת לבעל הדין זכות ערעור שנייה על שאלת האחריות ועל ראשי הנזק האחרים? ברי כי בכך עלול להיגרם סירבול ניכר של ההליכים. שנית, הלכה היא כי לא ניתן להעניק זכות ערעור בהיעדר הוראה מפורשת בחוק (רע"א 292/93 סרבוז נ' ע' אופק בע"מ, פ"ד מח (3) 177 (1994); בג"ץ 87/85 ארג'וב נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון, פ"ד מה (1) 353 (1988)). לפיכך, לא ניתן לבסס את קיומה של זכות ערעור נוספת על היקש מהמקרים יוצאי הדופן שבהם רואים החלטה של ערכאה אחת כאילו ניתנה על ידי ערכאה אחרת, שכן זכות הערעור אינה יכולה לקום מכח היקש (בש"פ 3049/95 אבו עדרה נ' מדינת ישראל, פ"ד מט (4) 146 (1995); אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי 639 (מהדורה עשירית, 2009)).

5. סדרי הדין הרלוונטיים לענייננו נקבעו בסעיף 41 לחוק בתי המשפט המורה כך:

41. (א) פסק דין של בית משפט מחוזי בערכאה ראשונה ניתן לערעור לפני בית המשפט העליון.
 (ב) החלטה אחרת של בית משפט מחוזי בענין אזרחי, ופסק דין של בית משפט מחוזי בערעור, ניתנים לערעור לפני בית המשפט העליון, אם ניתנה רשות לכך מאת נשיא בית המשפט העליון או מאת שופט אחר של בית המשפט העליון שנשיאו קבע לכך, או מאת בית המשפט העליון, ובפסק דין - גם אם ניתנה רשות לכך בגוף פסק הדין... [ההדגשות הוספו - א"ר].

סעיף 41(ב) מורה מפורשות כי ערעור על פסק-דין בערעור של בית המשפט המחוזי יוגש לבית המשפט העליון, ברשות. "הכוונה היא שכל אימת שעניין כבר נדון בשתי ערכאות, לא יהא ערעור נוסף אלא ברשות" (יואל זוסמן סדרי הדין האזרחי 754

(מהדורה שביעית, 1995). עצם החזרת התיק לבית משפט השלום על-מנת שידון בנושאים שלא פסק בהם, אינה מאפשרת, כאמור, ערעור בזכות בכל רוחב החזית לאחר שינתן פסק-הדין הסופי, אלא רק בנושאים החדשים שנפסקו על-ידו.

6. בנסיבות העניין, בצדק הוגשה בקשת רשות הערעור לבית משפט זה לאחר שניתן פסק-דין של בית המשפט המחוזי. כאמור, פסק-דין של בית משפט השלום אינו "בולע" את פסק-דין של בית המשפט המחוזי, ולפיכך, אם יתמהמה בעל הדין בהגשת בקשת רשות הערעור עד לאחר מתן פסק הדין הסופי של הערכאה הדיונית, הוא עלול לאחר את המועד להגשתה. יחד עם זאת, ככלל ימנע בית המשפט מלדון בערעור על שאלת האחריות עד שיסתיים הדיון בשאלת הפיצויים שכן רק אז מתבהרת התוצאה האופרטיבית של פסק הדין וניתן לדעת אם אמנם דרוש בירור בערכאת הערעור, או שמא זה התייתר לנוכח התוצאה של פסק-הדין" (רע"א 1560/06 לוי נ' שקלים (פורסם בנבו), 17.4.2007)). לפיכך, לעיתים יהיה מקום להשהות את הדיון בבקשת רשות הערעור עד שימוצו ההליכים בשאלת הפיצויים, לרבות ערעור בנושא זה לבית המשפט המחוזי. בכך גם ניתן מענה לשיקול שאותו מכנה חברי, השופט הנדל, "עצימת עיניים וראייה מוגבלת" ונפרשת לפני בית המשפט העליון מלוא היריעה, גם באשר לחיוב הכספי האופרטיבי. מכל מקום, בית המשפט הדן בבקשת רשות הערעור יוכל להיזקק לשאלת אופן בטיפול היעיל ביותר בתיק, לפי נסיבותיו של כל מקרה.

סיכומו של דבר – מקום בו הוגש ערעור בזכות, וערכאת הערעור החליטה על החזרת התיק לערכאה הדיונית לשם הכרעה בעניינים מסוימים, הרי שפסק-דינה השני של הערכאה הדיונית לא יקים זכות ערעור נוספת על הסוגיות שהוכרעו בפסק-דינה הראשון של הערכאה הדיונית. על סוגיות אלה קיימת זכות ערעור אחת, שמוצתה בערעור הראשון שהוגש, וניתן להשיג עליהן רק בדרך של הגשת בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון. לעומת זאת, ניתן יהיה להגיש ערעור בזכות על הכרעות חדשות של הערכאה הדיונית, שניתנו במסגרת פסק-דינה השני.

עת שמוגשת בקשת רשות ערעור על פסק-דינה הראשון של ערכאת הערעור, ייתכן שטרם הגיעו לסיומם ההליכים השונים בערכאות הקודמות – אם משום שהערכאה הדיונית טרם פסקה בשאלות שהוחזרו להכרעתה; אם משום שערכאת הערעור טרם הכריעה בערעור שהוגש על פסק-דינה השני של הערכאה הדיונית; אם משום שלא הוגש ערעור כזה והמועד להגשתו טרם חלף; ואם משום שניתן פסק-דין

בערעור השני, אך טרם חלף המועד להגשת בקשת רשות ערעור עליו. בכל המקרים האלה יהא על בית המשפט העליון, הדין בבקשת רשות הערעור על פסק-דינה הראשון של ערכאת הערעור, להחליט מהי הדרך היעילה ביותר לטיפול בה, בשים לב לשלב הדיוני שבו נמצא התיק ולנסיבות המקרה. במקרים מסוימים, יתכן שיהא מקום לעכב את הטיפול בבקשת רשות הערעור עד לסיום ההליכים המתנהלים בערכאות האחרות.

בהתאם למתווה דיוני זה, סבור אני כי בקשת רשות הערעור שלפנינו הוגשה כדין, אלא שדינה להידחות.

7. משהגעתי למסקנה זו, יש לדון בבקשה לגופה. טיעוניו של המבקש נוגעים לפרשנות [סעיף 13\(9\) לחוק לשון הרע](#), התשכ"ה-1965 ולשם הנוחות נביאו כלשונו:

13. לא ישמש עילה למשפט פלילי או אזרחי –

...

(9) פרסום שהמפרסם חייב לעשות על פי דין או על פי הוראה של רשות המוסמכת לכך כדין או שהוא רשאי לעשות על פי היתר של רשות כאמור;

המבקש טוען כי [סעיף 13 לחוק איסור לשון הרע](#), על סעיפי המשנה שלו, מקים לנתבע חסינות, אם התקיימו התנאים המפורטים בו. ביחס לשאלה אם דבריו חוסים תחת החסינות הקבועה [בסעיף 13\(9\) לחוק איסור לשון הרע](#), טוען המבקש כי על בית המשפט לאמץ את הפרשנות שניתנה, לפי הבנתו, [לסעיף 19\(1\)\(ט\) לפקודת הנויקים האזרחיים, 1944](#) – אשר הוראתו דומה [לסעיף 13\(9\) לחוק איסור לשון הרע](#) – [בע"א 241/60 תיק נ' קריניצי, פ"ד יד 2489 \(1960\)](#). לפי פרשנות זו, כל נושא שנמצא על סדר יומה של המועצה הוא בגדר פרסום שחבר או עובד מועצה "רשאי" או "חייב" לעשותו. לפיכך, לטענתו, כל פרסום לשון הרע הנאמר במסגרת ישיבות מועצה בקשר לנושאים הנמצאים על סדר יומה של המועצה, אפילו אם נאמר ברשלנות או בזדון, נהנה מהגנת החסינות של [סעיף 13\(9\)](#). עוד לעניין זה טוען המבקש כי קביעתו העובדתית של בית המשפט המחוזי לפיה תפקודה של המשיבה, להבדיל מהדו"חות שפירסמה, לא היה על סדר יומה של המועצה, אינה נכונה, והיא אף עומדת בניגוד לקביעתו העובדתית של בית המשפט השלום בעניין זה.

המבקש מציג שתי גישות שהתגבשו בפסיקה לעניין היקפה של החסינות, כפי שבוטאו בעניין חטר-ישי ([ע"א 6356/99 חטר-ישי נ' ארבל, פ"ד נו\(5\) 254 \(2002\)](#))

ובעניין אבי-יצחק (רע"א 3614/97 אבי יצחק נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ, פ"ד נג(1) 26 (1998)). לפי גישה אחת ("הגישה המסויגת") דרושה זיקה בין תפקידו של המפרסם לבין הדברים שנאמרו במסגרת הפרסום על-מנת שתקום חסינות. לפי הגישה השנייה ("הגישה הנחרצת") לא דרושה זיקה כזו. המבקש טוען כי נסיבות העניין מחייבות את בית המשפט להכריע בשאלה על-מנת להימנע מפסיקות סותרות בערכאות הנמוכות אף שלטענתו הפרסומים בגינם הוא נתבע עומדים גם במבחני "הגישה המסויגת" של תחולת החסינות. המבקש מדגיש כי לפי "הגישה הנחרצת", כלל אין משמעות למבחן "סדר היום" לפירושו של [סעיף 13\(9\)](#), שכן כל שנאמר בישיבת מועצה לפי סעיף זה, נהנה מחסינות.

8. המשיבה, מצידה טוענת כי בע"א 211/82 ננס נ' פלורו, פד"י מ(1) 210, 215 (1982), נקבע כי יש לתת [לסעיף 13\(9\)](#) לחוק איסור לשון הרע פרשנות מילולית דווקנית ועל כן אין להרחיב את פרישתה של החסינות על כלל ההתבטאויות הנאמרות במסגרת ישיבות מועצה. לפיכך, אין לומר כי המועצה המקומית או ראש המועצה רשאים להתיר כל פרסום שנאמר במסגרת ישיבות מועצה, אלא אם כן הדברים נמצאים על סדר יומה. בהקשר זה מדגישה המשיבה את קביעתו העובדתית של בית המשפט המחוזי, שלפיה תפקודה של המשיבה לא עמד על סדר יומה של המועצה.

9. אפילו אם תיבחנה טענותיו של המבקש מתוך הנחה שהמבחן המתאים לתחולת [סעיף 13\(9\)](#) לחוק איסור לשון הרע הוא מבחן "סדר היום" – ואין אנו מכריעים בכך – הרי שאין מקום לקבלן. במקרה זה נקבע, כעניין שבעובדה, כי תפקודה של המשיבה כלל לא עמד על סדר היום. לפיכך, הדברים הנוגעים לתפקודה אינם נכנסים בגדר החסינות לפי אף אחת משתי הגישות – "המסויגת" או "הנחרצת". ודוק: המבקש עצמו טוען כי מבחן "סדר היום" שיושם בעניין קריניצי הוא מבחן נאות לשם בירור תחולתו הפנימית של הסעיף. מבחן זה, כך לפי קביעתו העובדתית של בית המשפט המחוזי, אינו מתקיים. טענתו של המבקש לפיה בית המשפט טעה בקביעת העובדות, אינה טענה אשר בגינה ניתנת רשות ערעור "בגלגול שלישי", וזאת אף אם בית המשפט המחוזי שינה את הכרעתו של בית משפט השלום (ראו למשל [רע"א 4245/10](#) בנק לאומי לישראל בע"מ נ' משה [פורסם בבנו], 11.8.2010).

לפיכך, הייתי מציע לחבריי לדחות את רע"א 8629/08.

המשנה-לנשיאה

השופט ע' ארבל:

אני מצטרפת בהסכמה לתוצאה אליהם הגיעו חבריי, המשנה לנשיאה א' ריבלין והשופט נ' הנדל.

ענייננו במצב בו החזירה ערכאת הערעור תיק שהתברר בפניה במסגרת ערעור לערכאה הדיונית לצורך הכרעה בסוגיה מסוימת, ובענייננו שאלת גובה הנזק. במחלוקת שנפלה בין חבריי החלטתי לצרף קולי לעמדה הגורסת כי פסק דין שניתן במסגרת ערעור שהוגש בזכות אינו יכול "להיבלע" בפסק דינו הסופי של בית משפט השלום. ראשית, נראה כי מדובר במחלוקת המשתרעת על גזרה מוגדרת של מקרים. לגופו של עניין אבהיר כי לטעמי קיים היגיון גם בגישה האחרת, לפיה במקרים מסוג זה בו אנו דנים "בולע" פסק הדין הסופי של הערכאה הדיונית את כל ההחלטות שניתנו קודם לכן, לרבות את אלה שניתנו על-ידי ערכאת הערעור ועל כן הערעור על כלל ההחלטות צריך להיות מוגש לערכאת הערעור על פסק הדין הסופי. ואולם, בסופו של יום דומני כי גישה אחרונה זו עלולה לטמון בחובה קושי מעשי ביישום ויש בה משום החלשה של עקרון הסופיות, כאשר אותה ערכאת ערעור נדרשת לדון פעם נוספת בעניין שהוכרע על ידה במסגרת ערעור בטרם הוחזר התיק לערכאה הדיונית. למעלה מן הצורך אבהיר כי בדברים אלה אין כדי לשנות מדבריי ברע"א 6059/04 ד.י.ו. מהנדסים בע"מ נ' בנק לאומי לישראל בע"מ (פורסם בנבו), (2.8.04), שכן התוצאה שם היא, כפי שמצביע על כך גם המשנה לנשיאה, פרי הפעלת שיקול דעת פרטני באשר לדרך הטיפול הנכונה והיעילה בתיק, ולא פרי הפעלת כלל גורף.

שופטת

הוחלט לדחות את שתי הבקשות למתן רשות ערעור ולחייב המבקשים בהוצאות המשיבה כמפורט בסעיף 11 לפסק דינו של השופט נ' הנדל.

ע' ארבל 54678313-8629/08

ניתנה היום, ז' בתשרי תשע"ב (5.10.11).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

המשנה-לנשיאה

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 08086290_Z06.doc אמ
מרכז מידע, טל' 077-2703333 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)